

Cerkvene zadeve.

Šolske sestre na Štajerskem.

Fr. Z. II. Ustava in življenje „šolske sestre“. Krščansko življenje je v dobi 12. in 13. stoletja po mestih in deželah, med knezi in glavarji in ljudstvom močno pešalo. Krivoverstva, vraže, surovost, nevednost... vse to se je vrinolo na mesto čistega nauka Kristusovega. Duhovni in posvetni predpostavljeni, kakor tudi podložni so propadali duševno in нравno. V tem žalostnem času je vzbudil Bog moža, gorečega za čast božjo in za blagor bližnjega — sv. Franciška, serafimskega, rojenega v letu 1182. v Asissi-ju na Italijanskem. Ta sveti mož se postavi z besedo in zgledom silovitim pregreham svojega veka nasproti. Vse, kar ima, vrže od sebe, ter začne razuzdanemu svetu pokoro oznanovati. Njegova zgovornost, zaničevanje vsega, kar svet ljubi, poslušalce močno gane. Kmalu se zbere okoli njega več enako mislečih možev. Sv. Francišk jim spiše pravila, po katerih naj živijo, in ktera je papež Inocencij III. ustmeno v l. 1209. potrdil. Nekoliko let pozneje pa je papež Honorij III. storil to v posebnem pismu. Tako se je začel „prvi red“ sv. Franciška, po katerem živijo sedaj oo. franciškani, kapucini in minoriti.

Jednaka pravila spiše sv. Francišk tudi za ženski spol, izmed kterega se jih je več odločilo živeti po zgledu sv. moža. Sv. Klara je bila prva v ta „drugi red“ sprejeta l. 1212. Spodbujena po sv. Francišku zbere več bogaboječih tovaršic, kterim je postata prednica in koje so po njej imenovali Klarisarice. Klarisaricem se veli tudi „uboge sestre“ in so prave nune, ki storijo slovesne obljube za celo življenje.

Gledé „šolskih sester“ je za nas še omembe potrebno „tretjega (Tertins ordo de poenitentia, Tertiarii) reda“ sv. Franciška, kterega udje med svetom živé. Upeljal ga je sv. mož l. 1221. Pri tem redu ga je vodila misel, da bi ljudem med svetom živéčim, — vsakemu po njegovem stanu in šegi — priložnost dana bila do više popolnosti. Udje tretjega reda zamorejo biti katoličani obojega spola in vsakega stanú. Postave tega reda nič druga nimajo, kakor kar je vsakemu vestnemu kristjanu naloženo: vestno in natančno spolnovanje 10 božjih in 5 cerkvenih zapovedi; vendar pa zavživajo vse od cerkve podeljene dobrote prvega in drugega reda. Prepovedana jim je nečimernost v obleki, pijančevanje, plesi; priporočano večkratno sprejemanje sv. zakramentov. Pod svojo obleko nosijo blagosloven škapulir in pas. Inače med svetom živijo in gredó za svojimi opravili. Tudi ta tretji red je bil od papežev potrjen in šteje med svoje ude velikansko število izmed vseh stanov, več papežev, cesarjev, kraljev... itd. Tudi naš sedanji sv. oče Pij IX. so ud tega reda. — Po božji previdnosti so iz „tretjega reda“ izrastle različne duhovne družbe. Mnogo udov tega reda je želja

obšlá, nevarnemu in ukanljivemu svetu umakniti se, ter prebivati v družbah pod edno streho skupej, pokorni enemu predniku, kojega si sami izvolijo. Papež Leon X. je za take ude „tretjega reda“ posebna določila izdal, izpustivši tisto, kar je posebnega bilo le za ude med svetom živéče, pridjavši pa razun 3 navadnih evangeljskih svétov še to, da se lahko zavežejo vse dni svojega življenja po tistih živeti, l. 1521.

Taki samostanski udje „tretjega reda“ so se sčasoma razdelili na več panog. Eni se pečajo s skrbijo za bolenike n. pr. Elizabefinarce. — Po teh pravilih živijo tudi „šolske sestre“, ki se zavežejo skrbeti za odgojo in odrejo dekliške mladine. V duhovskih zadevah so šolske sestre popolnoma podložne svojemu škofu, in po njegovem dovoljenju voditelju prvega reda sv. Franciška, ki ima povsod, kjer je le mogoče, vodstvo „šolske sestre“ v dušnih zadevah. Posebno omeniti je treba, da se šolske sestre podvržejo določilom in postavam, ki jih daja država za šole. —

Šolske sestre storijo objubo, ostati v tem redu, sprvič le na tri leta, ktera obljuba pa se potem ponovi za celo življenje. Po svojih opravilih se zavežejo na tanko spolnovati božje zapovedi ter delati pokoro za prestopke proti pravilom tretjega reda sv. Franciška ter živeti v pokoršini, v rado-voljnem ubožtvu in v vednem devištvu po pravilih njih ustave. Pokoršino obljubijo posamezne „sestre“ svojej prednici „mati“ imenovanej. (Mati se imenuje prednica v glavnem samostanu; v podružnicah istega samostana se imenuje „sestra prednica“.) „Mati“ se voli na tri leta pod vodstvom dotičnega škofa, ali od škofa pooblaščenega poslanca. Prednica-mati si izvoli potem dve svetovalki ter ravna in vodi z njuno pomočjo celo društvo, razdeliva službe, sprejema nove deklice, ki želijo šolskim sestram pridružiti se. Za pristop k „šol. sestram“ je potrebno, da dotična deklica izpolni 18. leto, ter da ima privoljenje starišev ali njih namestnikov. Preskušnja, „novicijat“ imenovana, traja po pravilih eno leto. Med tem časom se deklice pod vodstvom za to odločene učiteljice, ki jih podučuje v vseh za društvo potrebnih rečeh, v pravilih in postavah. Med tem časom se vendar tudi zamorejo pripravljati za poduk v šolah. Po dokončanem 21. letu, in po dobro prestanem letu preskušnje se še enkrat posvetujejo vse v družbi živeče sestre, in odločijo ali se nova kandidatinja sprejme ali zavrže.

Šolske sestre nimajo tako ostrega zapora, kakor je po samostanih prvega in drugega reda sv. Franciška. Vendar da se potrebni red ohrani, njim je le iz važnih uzrokov v dovoljenjem prednice dovoljeno samostan zapustiti. Njih obleka je priprosta, a vendar snažna in čedna. Obstoji v črno-rujavem gornjem oblačilu (janka); prepasane so z belim pojasom, kakor oo. franciškani, na kterega je pripet molek za tretji red. Pleča in prsi pokriva bel plašček, mantelet imenovaa. Na

glavi nosijo črno čepico (kapo) s črnim pajčolanom. Okoli čela in sene je ovita bela rutica. Ako se na potu ali zunaj samostana, imajo še ogrnjen črno-rnjavi plašček, ki nekoliko čez polovico trupla prikriva. —

Gospodarske stvari.

Koristi jesenskega oranja.

Ako je le mogoče, naj gospodar svoje njive jeseni preorje. Koristilo mu bo pri sejatvi spomladi, rodovitnost zemlje pomnožilo in veselo upanje na dobro in obilno žetev povečalo. Sploh pa korist jesenskega oranja kažejo sledeči razlogi! — Oranje zemljo vzrahljava, kar jeno rodovitnost vselej pomnožuje, najbolj pa če se zemljišče preobrbe jesenski čas, preden začne iz zraka zemlji prihajati največ tistih snovi, ki so rastlinam potrebne, to pa v podobi rose, slane, deža in snega. Če je tedaj zemlja bila poprej preorana in vzrahljana, tako je ona najlepše pripravljena, da ove snovi dobro v se sprejema. Ob enem pa se prikaže tukaj še druga korist. Rosa, slana, dež in sneg pomagajo razne zemeljske tvarine, ki so tudi rastlinam potrebne, drobiti in razkrojevati tako, da jih poznej koreninice vsejanih rastlin veliko bolj lahko v sebe pijejo in srkajo in tako močno in veselo vsa setev napreduje. Jesensko oranje je pol gnojenja, pravijo skušeni kmetovalci. — Kdor jeseni svoje njive preorje, ta jim zatere največ plevela. V preorani zemlji pogine ves plevel, tisti, ki je po oranju do prvega snega pognal, kakor tudi tisti, ki se je že pred oranjem prikazal. Spomladna sejatev se vrže tedaj v čisto, brezplevelno zemljo, kar je že velik hasek. Jesensko oranje koristi posebno tam, kder imajo na njivah prav težko zemljo. Tukaj je namreč krušni oče, plug, ravno o pravem času težko grudo pretrgal in v zemljo vzrahljal, da jo pozimski mraz globoko prevzeti in rodovitno storiti zamore. Močna zima pa pripravlja rodovitne letine. Tudi nadležnim škodljivcem, ogrcem, črvom, mišim in drugemu mrčesu se po jesenskem oranju pride do živlega; pozimski mraz jih tem bolj gotovo stisne in uniči, čem globljeje v zemljo se mu je po jesenskem oranju pot odprla. — Razna korist jesenskega oranja se pokaže še celó posebno pri spomladni sejatvi. Mnogokrat se ne more orati, ker dolge zime nikoli konec biti neče, včasih pa sejati brani večer dež in plobe. In če te prenehajo, se vendar kmalu ne more s plugom na njive, ki so mehke, kakor kvas. Treba je zopet čakati in tako se sejatev močno zakasni. Temu prihaja vsaj nekoliko v okom jesensko oranje. Tukaj se v spomladi zemlja hitrej suši in pripušča sejanje in vlačenje z brano. Včasih so spomladi izredno sušne in tu pomaga zopet jesensko oranje, ker ono stori, da se njive prenašlo ne vsušijo in pozimske mokrote ne zgubijo. Zamore se tukaj

brž v spomladi iti sejati, vlačiti in valjati z dobrim upanjem, da ne bode zastoj.

Drugače pa je, kedar se spomladi brž za plugom suši; tukaj je seme rado zavrženo, če ne padne še o pravem času potrebne mokrote. Najbolj priporočuje se pa jesensko oranje tam, kder hočejo gospodarji svoje njive popraviti z globokim oranjem. Kajti globoko iz dna na njivino površje izorana zemlja je mrtva in nerodovitna, toda slana, dež, sneg in pozimski mraz jo do spomladi pretrese in rodovitno stori. To so glavni uzroki zakaj jesensko oranje skušeni kmetovalci hvalijo in priporočajo.

Jesenska jabelka. 8. Car Aleksander (Lukas VI. 3. a) Kaiser Alexander je eno naših največjih jabelk, ki ima svojo domovje na Ruskem; pa je že tudi po drugih deželah precej razširjeno. Veliki široki, ploščasti, proti muhi špičasti sad ima gladko, svetlo lupino; s prva zelenkasto-rumeno, pozneje bledo-rumeno barvo, ki je večidel z lepimi karmezinastimi progami prerisana. Belo meso je rahlo in je zelo prijetnega sladko vinsko dišavnega okusa. Zori konec oktobra in meseca novembra in trpi do januarja. Akoravno za mizni sad druge vrste, je car Aleksander najboljše jabelko za prodajo, za vkuhanje in sušenje. Krepko drevo vzraste visoko; rodi precej mlado že in hvaležno; zraven pa je malo občutljivo zoper vremenske nezgode. Kot velika sadna jabelčna sorta se močno priporočuje zlasti za sajenje ob mejah. 9. Marogasti jesenski kalvil (Lukas I. 3. b), Gestreifter Herbst-Calvill, je podoben marogastemu rudečemu jesenskemu kalvilu. Skoro kroglasto, bolj široko, kakor visoko jabelko je srednje velikosti; barva je zelenkasto-rumena, večkrat celó rumena. Celi sad je nenavadno marogast. Prisolnčna stran je precej temno-rudeče narisana. Meso ima skoro belo-rumeno, rahlo in mehko in je sladkovinskega, malo cimnetno dišavnega okusa. Zori navadno meseca septembra in trpi nekatero mesece. Drevo raste krepko in urno; ostane zdravo in ima k zemlji pripogujeno vejevje. Tudi za mrzle kraje trpežno in priporočila vredno drevo. 10. Langtonov nenavadnik (Lukas X. 2. a), Langton-Sondergleichen je veliko, lepo in pravilno zraščeno ploščasto, okroglo v vrsto rudečih rajnet spadajoče jabelko. Ima gladko leskečo lupino, in bledo rumeno, poznej citronam podobno barvo, ki je po celem površju lepo karmezinasto progasta in marmorirana. Meso je v sredini belo, pod lupino pa rudečkasto hladivnega vinsko kiselnog dišavnega okusa. Zori mesca oktobra. Sad trpi do januarja in se rabi le najbolj za jabelčnico. Drevo je lepe rasti in nad gladkim lepim deblom se širi lepa kroglasta krona. Lukas piše: da je omenjeno jabelko za gospodarstvo prav cenljiva sorta, ki se naj na mrzlih krajih sadi; ker rodi 2000' visoko nad morjem še prav okusen sad!